

GABI GLEICHMANN

Het geheim van onsterfelijkheid

Uit het Noors vertaald door
Paula Stevens

DE GEUS

De vertaalster ontving voor deze vertaling een werkbeurs van
het Nederlands Letterenfonds

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij een bijdrage van NORLA (Oslo)

Oorspronkelijke titel *Udodelighetens elixir*, verschenen bij H. Aschehoug & Co

Oorspronkelijke tekst © H. Aschehoug & Co (W. Nygaard AS), Oslo 2012

Nederlandse vertaling © Paula Stevens en De Geus BV, Breda 2013

Omslagontwerp Berry van Gerwen

Omslagillustratie © Shutterstock.com

ISBN 978 90 445 2584 7

NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden
door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus BV,
Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze nieuwe
uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

Niets herhaalt zich in de geschiedenis van de mensheid,
alle dingen die op het eerste gezicht gelijk zijn,
blijken bij nader inzien nauwelijks op elkaar te lijken;
ieder mens is een eenzame ster,

alles gebeurt altijd en nooit,
alles herhaalt zich tot in het oneindige
en alles is eenmalig.

DANILO KIŠ

PROLOOG

De woorden wilden lange tijd niet komen. In het bed voor me lag mijn moeder, stil en naar binnen gekeerd, slechts gekleed in een dun nachthemdje. Haar blik was star op een onzichtbaar punt op het plafond gericht. Ze ademde oppervlakkig, haar lichaam bewoog amper. Ik hield haar hand vast en wachtte tot ze een kneepje in de mijne zou geven, maar haar vingers waren koud en levenloos.

Het was een novemberdag, nu tien jaar geleden, met een weidse, blauwe lucht. Er waaide een onbestendige wind en er had zich een dun laagje verse sneeuw over Oslo gevlijd. De zon scheen, maar de wind bracht een vleugje winterkou mee, en op het continent braken mensen met blote handen de muur af die Europa decennialang in tweeën had gedeeld.

Tegen zijn gewoonte in had mijn vader al vroeg in de ochtend gebeld om op afgemeten toon te melden dat mijn moeder zich niet goed voelde en dat ik onder de huidige omstandigheden beter niet bij haar op bezoek kon gaan. In eerste instantie was ik opgelucht.

Dat het niet goed ging met moeder, dat de pijn ondraaglijk was en dat ze op sterven lag, had ik al vijftien jaar lang elke dag moeten horen. Als het om lijden ging, was mijn moeder niet wat je noemt discreet. Om haar onophoudelijke en met de jaren steeds bitterder wordende jammerklachten uit te houden had ik me een lichtzinnige strategie eigen gemaakt. Ik luisterde absoluut niet naar wat ze zei. Uiteindelijk liet het me vrijwel koud en ik maakte mezelf wijs dat zolang ze nog in staat was om te klagen, er geen reden was om me zorgen te maken over haar gezondheid. Ik had vermoedelijk wat attenter en betrokkener moeten zijn.

Op het moment dat mijn vader er haastig aan toevoegde dat ze er te slecht aan toe was om aan de telefoon te komen, besepte ik, met een kracht en een vanzelfsprekendheid die ik al jaren niet meer had gevoeld, dat moeder op het punt stond ons te verlaten. En toen pas drong tot me door hoe slecht ik op dit moment was voorbereid, en dat ik daar de rest van mijn leven spijt van zou hebben.

Niet vermoedend dat er van de tijd die mijn moeder was toebedeeld nog slechts een half uur restte, drukte ik op de bel van mijn ouderlijk huis. Mijn vader ontving me met een bedroefd gezicht, dat het gewichtige en plechtige van dit moment onderstreepte. Ik ging naast het bed zitten en bestudeerde mijn moeder. Haar gezicht was wit, doorschijnend, haar ongekamde haren lagen in plukken op haar voorhoofd, wat haar een meisjesachtig uiterlijk gaf.

Wie ligt daar eigenlijk? Ze is zo bekend, zo dichtbij, en toch zo ver weg. Terwijl ik mijn moeder gadesloeg, zocht ik koortsachtig in mijn herinnering naar beelden van haar. Tevergeefs. Ze was nergens te vinden.

Plotseling drong het tot me door dat ik me altijd geschaamd had omdat mijn moeder zich isoleerde van de wereld, zich opsloot in haar slaapkamer opdat niemand haar zou storen als ze omging met de demonen in de donkerste domeinen van haar verbeelding. Daarom had ik haar zorgvuldig van me afgeschoven, zelfs de fijnste herinneringen aan haar verdrongen. Ik schrok van mijn egoïsme en wilde met haar praten, openhartig, over de dingen die nooit gezegd waren. Maar hoe ik me ook inspande, de woorden wilden niet komen.

Mijn vader stond stijf en roerloos naast ons. Toen glipte hij snel weg naar de keuken om tijdelijke troost te vinden in alledaagse bezigheden.

Er heerste een vredige stilte in de slaapkamer. Gedreven door schaamte en gegrepen door de ernst van het moment wilde ik mijn moeder troosten. Ik streelde haar teder over haar wangen, maar was niet in staat iets te zeggen.

In plaats daarvan nam mijn moeder het woord. Ze deed langzaam haar mond open en mompelde dat dit de ergste dag van haar leven was. 12 december 1944. Toen zei ze, nog steeds nauwelijks hoorbaar, iets over een zekere Lipot, de vroomste van alle jongens die in het huis waren ondergedoken, en die op die dag door de Duitsers bruut was vermoord. Zijn lijk had twee weken op straat gelegen voordat zijn vrienden het aandurfden het onder dekking van de duisternis naar de Joodse begraafplaats te brengen. Ze praatte verward en onsamenvattend. Ik luisterde ingespannen. Haar stem werd steeds zwakker.

‘Hoe heeft God dit kunnen laten gebeuren?’ zuchtte ze. ‘Je moet de

wereld erover vertellen, je moet alles vertellen.'

Ik voelde me verplicht te beloven dat ik ooit het kleine, geïsoleerde universum zou beschrijven dat hier op aarde ons thuis was geweest. Maar ze luisterde niet naar me. Ze was al bezig het leven te verlaten, ze zweefde met een berustende glimlach weg en liet zich opslokken door een grote leegte.

I. DE BRONNEN

DE VERTELLER

Eerst een paar woorden over mijn oudoom, het grote zonnetje in huis tijdens onze vroege jeugd. Er is zo veel over hem te vertellen dat mijn hoofd dat zelfs niet bij benadering allemaal kan bevatten, want dat thema is zo groot dat het zowel de grenzen van mijn geheugen als van mijn verstand overschrijdt. Als ik nu toch een poging doe om over hem te vertellen, zal dat daarom uitermate onvolledig zijn.

Toen mijn tweelingbroer Sasha en ik klein waren, aanbaden we hem. Als ik aan de keukentafel naar hem zat te kijken, dacht ik soms dat de hele wereld nog niet groot genoeg was om mijn bewondering voor hem te bevatten. Hij leerde ons alles wat wij als kinderen niet van onze familie wisten en ook niet konden weten, en hij wijdde ons in talloze mysteriën in waar hij zelf met hulp vanaf de andere kant van het graf inzicht in had gekregen. Hij was een fantastische verteller. Met zijn fantasieprikkelende anekdotes, waar hij een onuitputtelijke voorraad van leek te hebben, wist hij ons te fascineren en aan het lachen te maken. Wanneer hij bij ons binnenviel, altijd onaangekondigd, veranderde de dagelijkse sleur meteen in een feest, en Sasha en ik, die elkaar anders altijd in de haren vlogen, sloten meteen een soort wapenstilstand.

Iedereen noemde hem Fernando, uitgesproken alsof hij een Spaanse hertog was. Iedereen, behalve mijn grootmoeder van vaderszijde, die hem gewoon Franci noemde. Zijn echte naam was Franz Scharf.

Mijn grootmoeder haatte Fernando, met een onblusbaar vuur. Ik kwam er nooit achter waarom dat was – dat zou pas veel later gebeuren. De oorzaak van hun conflict was in een geheimzinnige duisternis gehuld. Misschien wist mijn grootmoeder het zelf ook niet meer. Toch was ze absoluut onverzoenlijk en ze stak haar gevoelens nooit onder stoelen of banken. Ze beschuldigde hem weliswaar nooit rechtstreeks van iets onfatsoenlijks of gemeens, maar wees er zodra de gelegenheid zich voordeed wel triomfantelijk op dat hij niet echt familie was, dat hij alleen